

Н.А. Лемешева, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

З ІСТОРІЇ РОБІТФАКУ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ РАДЯНСЬКОЇ ТОРГІВЛІ

Наприкінці 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. для проведення індустріалізації гостро бракувало кваліфікованих фахівців в галузях народного господарства. Тому в 30-ті роки було проведено уніфікацію освітньої галузі в межах СРСР. Реформа вищої освіти тривала протягом десятиліття. В 1935 р. Український інститут державної торгівлі і Харківський інститут споживчої кооперації об'єднали в Український інститут радянської торгівлі.

Радянська влада відмовилася від проголошеного нею раніше принципу «відчинених дверей» і зробила вищу освіту класовою, тобто недоступною для окремих категорій населення. Оскільки вищі навчальні заклади мали готувати керівні кадри народного господарства й державного будівництва пролетарської диктатури, то й доступ до вищих шкіл могли мати лише робітники і селяни. Порядок прийому студентів передбачав, що до вишів приймаються насамперед ті, хто скінчили робітничі факультети або підготовчі курси.

До робітфаку УІРТ зараховували студентів з багатьох куточків СРСР: Харкова, Москви, Донбасу, Вінницької обл., Лисичанська, Ізюму, Чугуєва, Буд, Вільшан, Белгорода, колишньої Архангельської губернії [1, с. 3]. НКО встановлював норми прийому, тому викладачі проводили велику профорієнтаційну роботу: давали об'яви про набір до газет, передавали оголошення по радіо, уповноважені по організації набору виїзжали майже у всі міста України, спеціальні уповноважені прикріплялися до основних підприємств міста Харкова.

Форсоване оробітничення студентського складу ВНЗ призвело до виникнення проблеми якісного освітнього добору вступників, бо частина з них приймалась без іспитів або серед семестру. Рівень знань вступників був низьким, тому за підсумками 1 сесії 35% студентів мали незадовільні оцінки і відраховувались протягом другого семестру. Так в звіті за 1935–1936 навчальний рік констатовано: «Робота робітфаку протягом першого семестру велась безпланово, безсистемно, неорганізовано... Багато часу пропало марно. Навчальні програми було не виконано, стан засвоєння матеріалу був незадовільний» [2, с. 1].

В навчальний процес вводили нові методи і форми роботи, орієнтовані на роботу в групах. Багато нарікань викликав бригадний метод навчання, бо приводив до механічного списування одних студентів у інших.

Заняття починалися о 18.30. А в 1935 році робітфак працював навіть у дві зміни (денну і вечірню). Викладання предметів і ведення обов'язкової ділової документації велося як на російській так і на українській мовах. Згідно кошторису на утримання робітфаку у 1936 році було витрачено 258185 карбованців. Стипендія студентів становила 59 (45+14 на хліб) карбованців [3, с.6]. Вони також забезпечувались гуртожитком і путівками до санаторіїв і будинків відпочинку.

Студенти робітфаку вивчали предмети передбачені навчальними планами: іноземна мова (німецька), математика, біологія, російська мова і література, історія Західної Європи доби промислового капіталізму, історія народів СРСР від Київської Русі до 1917 року, стародавня історія і середні віки, географія, хімія, українська мова і література, нова історія, новітня історія, фізика, обов'язкова військова підготовка. Навчальні плани і програми постійно змінювались відповідно до вимог партії.

Низькою залишалася матеріально-технічна база. Викладачі скаржились на відсутність підручників і зазначали, що «олівець є єдине знаряддя студента, а ручок і чорнил немає» [2, с. 9].

Гостро поставала проблема якості викладання. В особових справах міститься багатопланова характеристика викладацького складу – велика кількість працівників за сумісництвом, пенсіонерів, навіть сліпого. Соціальний склад викладачів становив: 6 службовців, 1 син попа, 6 з робітників, 8 з села, 1 син військовослужбовця. Три викладача мали незакінчену вищу освіту, два середню освіту. Більшість викладачів були безпартійним – 16, членів ЛКСМ – 2, КПб(У) – 5. Середня заробітна плата викладача складала 552 карбованця на місяць при навантаженні 800 годин на рік [4, с. 2]. На засіданнях циклових комісій студенти нарікали на пропуски викладачами лекцій. Марксистсько-ленінський метод діалектичного матеріалізму був єдино визнаним у всіх галузях науки. На педагогічних нарадах робітфаку про це постійно наголошували: «Всім викладачам при викладанні своєї дисципліни, незалежно від характеру її, слід просочувати її більшовицькою ідеологією» [1, с. 9].

Список джерел інформації

1. ДАХО, ф. Р1712, оп. 1, опис 65, арк. 50.
2. ДАХО, ф. Р1712, оп. 1, справа 2, арк. 32.
3. ДАХО, ф. Р1712, оп. 1, справа 8, арк. 8.
4. ДАХО, ф. Р1712, оп. 1, справа 41, арк. 6.